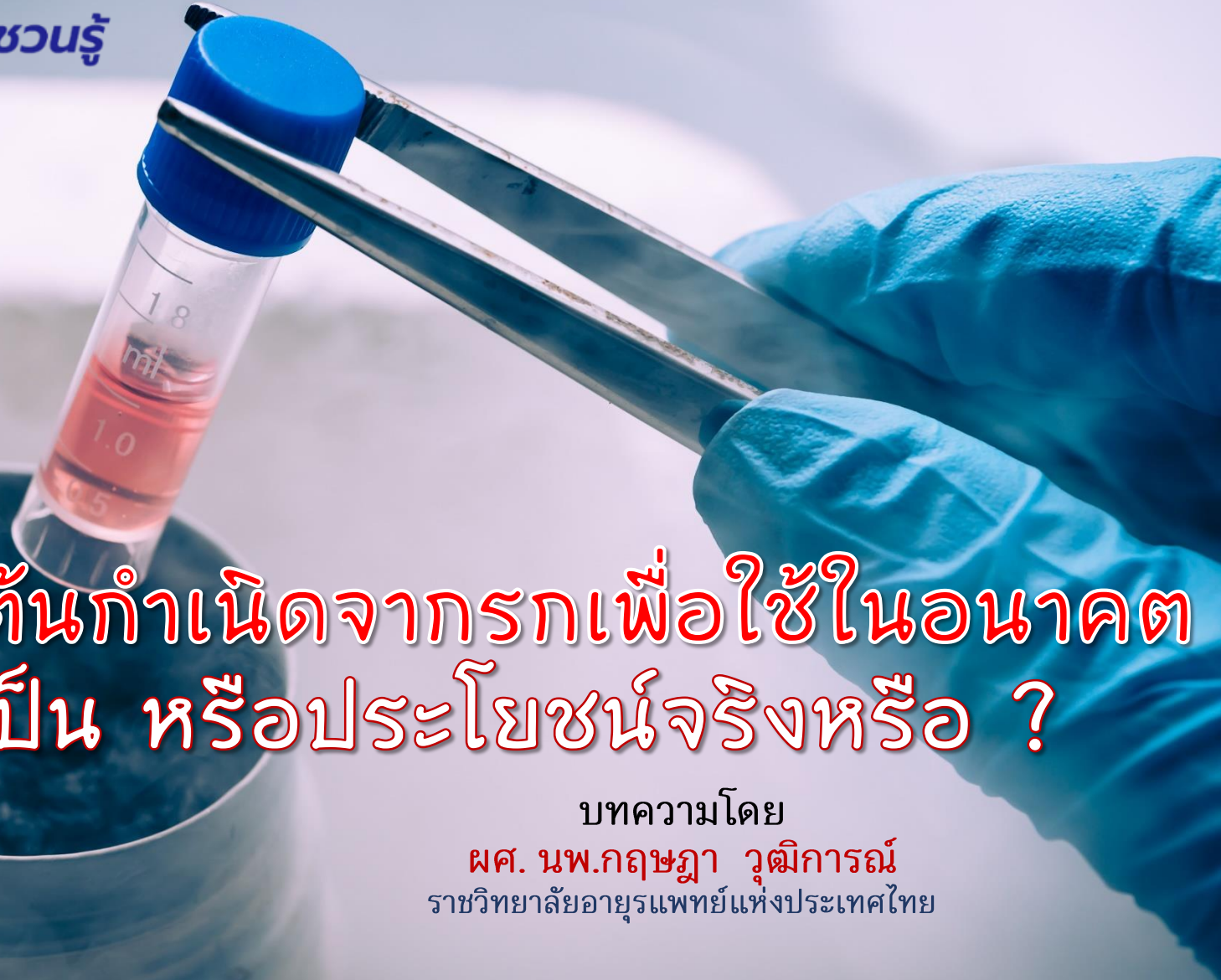

หมอชวนรู้

การเก็บเซลล์ต้นกำเนิดจากกรกเพื่อใช้ในอนาคต มีความจำเป็น หรือประโยชน์จริงหรือไม่ ?

บทความโดย

ผศ. นพ.กฤษฎา วุฒิการณ
ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย

การเก็บเซลล์ต้นกำเนิดจากรกเพื่อใช้ในอนาคต มีความจำเป็น หรือประโยชน์จริงหรือ ?

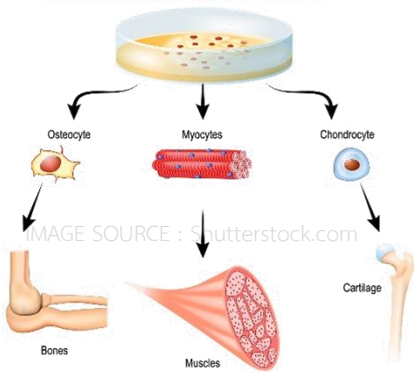

เป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า **สเต็มเซลล์ (stem cell)** หรือ **เซลล์ต้นกำเนิด** เป็นหัวข้อในความสนใจของมนุษย์เสมอมา กับความหวังในการนำเซลล์ต้นกำเนิดมาใช้ในการรักษาโรคทางพันธุกรรม โรคของความเสื่อม หรือการชะลอความเสื่อมตามวัย ได้มีความพยายามในการนำเซลล์ต้นกำเนิดจากแหล่งต่าง ๆ มาศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของเซลล์ต้นกำเนิดเหล่านี้ และความสามารถในการฟื้นฟูซ่อมแซมทั้งในระยะหลอดทดลอง การศึกษาในสัตว์ทดลอง ไปจนถึงการทดลองในผู้ป่วย ทั้งนี้เซลล์ต้นกำเนิดมีความหลากหลาย

การแบ่งชนิดของเซลล์ต้นกำเนิด

Mesenchymal stem cell

โดยอาจแบ่งชนิดของเซลล์ต้นกำเนิดได้เป็นหลายประเภท เช่น **การแบ่งชนิดของเซลล์ต้นกำเนิดตามแหล่งของเซลล์ต้นกำเนิด** ได้แก่ เซลล์ต้นกำเนิดจากตัวอ่อน, เซลล์ต้นกำเนิดที่สกัดจากเลือดในสายรก หรือเซลล์ต้นกำเนิดที่ได้จากเหนียวนำจากเซลล์ร่างกายโดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังอาจแบ่งเซลล์ต้นกำเนิดได้ **ตามชนิดของเซลล์ต้นกำเนิด** ได้แก่ เซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือด, เซลล์ต้นกำเนิดเนื้อเยื่อมีเซนไคม์ รวมถึงเซลล์ต้นกำเนิดของอวัยวะต่าง ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันข้อบ่งชี้หลักเพียงกรณีเดียวที่มีหลักฐานทางการแพทย์เชิงประจักษ์ในระดับสูงที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ทางคลินิกของการใช้เซลล์ต้นกำเนิดในการรักษาโรค ได้แก่ **การใช้เซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือด ร่วมกับการให้ยาเคมีบำบัดในการรักษาโรคทางโลหิตวิทยา** โดยวิธีการปลูกถ่ายเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือด เช่น โรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว โรคไขกระดูกฝ่อรุนแรง โรคมะเร็งต่อมน้ำเหลืองที่กลับเป็นซ้ำ โรคโลหิตจางธาลัสซีเมียรุนแรง เป็นต้น

การเก็บเซลล์ต้นกำเนิดจากรกเพื่อใช้ในอนาคต มีความจำเป็น หรือประโยชน์จริงหรือ ?

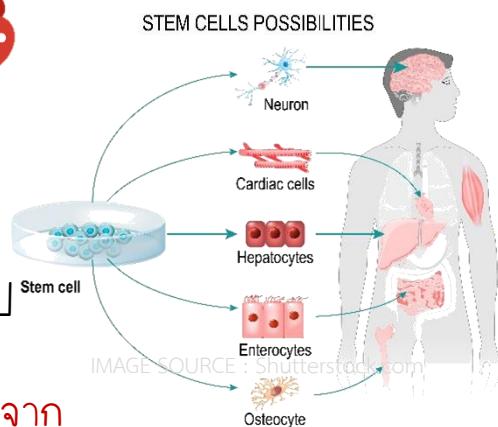

นอกเหนือจากโรคทางโลหิตวิทยา โรคอื่น ๆ ที่มีหลักฐานของการนำเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดมาใช้ในการรักษาทางคลินิก ได้แก่ **โรคมะเร็งในเด็กบางประเภท หรือโรคมะเร็งในผู้ใหญ่** **ผิดปกติในกลุ่มโรคหนังแข็ง** เป็นต้น โดยแหล่งของเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดที่ใช้ในการรักษานั้นส่วนใหญ่มาจากการสกัดเก็บจากผู้ป่วยเอง หรือผู้บริจาค และรวมถึงเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดจากเลือดรกตามข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่แตกต่างกันไปเป็นตัวกำหนด

การใช้เซลล์ต้นกำเนิดประเภทอื่น ๆ

สำหรับการใช้เซลล์ต้นกำเนิดประเภทอื่น ๆ นั้น ยังมีหลักฐานทางการแพทย์ค่อนข้างจำกัดในการนำมาใช้ในคลินิกเมื่อเทียบกับการปลูกถ่ายเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดในโรคทางโลหิตวิทยา ดังที่กล่าวไป และส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในขั้นตอนของงานวิจัย เช่น การใช้เซลล์ต้นกำเนิดมีเซนไคม์ในการรักษาโรคที่เกิดจากความเสื่อมต่าง ๆ ได้แก่ **โรคจอประสาทตาเสื่อม โรคข้อเสื่อม โรคความเสื่อมทางระบบประสาท หรือโรคหัวใจล้มเหลว** เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันอาจมีผลที่แสดงให้เห็นสัญญาณการซ่อมแซมในงานวิจัยระดับเซลล์ หรือสัตว์ทดลองขั้นต้น แต่ยังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะนำมาใช้อย่างแพร่หลายเป็นมาตรฐานทางคลินิกในการรักษาโรค

Stem Cell Therapy

การเก็บเซลล์ต้นกำเนิดจากรกเพื่อใช้ในอนาคต มีความจำเป็น หรือประโยชน์จริงหรือ ?

นอกจากนี้หลายๆ คนมีคำถาม หรือได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเก็บเลือดจากรกเพื่อใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ เช่น ใช้ในการปลูกถ่ายเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดในกรณีเป็นโรคทางโลหิตวิทยาในอนาคต หลักฐานในปัจจุบันพบว่าโอกาสของการใช้เซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดจากรกที่เก็บไว้เพื่อตนเอง สำหรับการรักษาโรคทางโลหิตวิทยาในอนาคตนั้นมีความค่อนข้างน้อยมาก โดยคิดเป็นโอกาสประมาณ 0.04% ถึง 0.001% โดยมีข้อจำกัดทั้งในแง่ของความเสี่ยงที่เป็นไปได้ว่า โรคที่เกิดขึ้นในภายหลังเกิดจากความบกพร่องทางพันธุกรรมที่ทำให้มีความเป็นไปได้ที่เซลล์ต้นกำเนิดจากรกอาจมีความผิดปกติ เช่นเดียวกัน รวมถึงข้อบ่งชี้ของการใช้เซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดในโรคโลหิตวิทยาแต่ละชนิดที่ใช้เซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดที่แตกต่างกัน

SOURCE : freepik.com

สำหรับการเก็บเลือดจากรกในธนาคารเซลล์ต้นกำเนิด หรือ ธนาคารเก็บเลือดจากรก (cord blood bank) เพื่อไว้ใช้สำหรับตัวเองในอนาคต ยังไม่มีหลักฐานทางการแพทย์รองรับว่ามีประโยชน์ในการรักษาโรคอื่น ๆ เช่น โรคทางพันธุกรรม รวมถึงโรคจากความเสื่อมอื่น ๆ

ในปัจจุบันสมาคมวิชาชีพทางการแพทย์ต่าง ๆ เช่น สมาคมโลหิตวิทยาแห่งประเทศไทย สหรัฐอเมริกา สมาคมการปลูกถ่ายเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดประเทศสหรัฐอเมริกา สมาคมสูตินรีแพทย์แห่งประเทศไทย รวมถึงสมาคมโลหิตวิทยาแห่งประเทศไทย ยังไม่แนะนำการเก็บเลือดจากรกแช่แข็งไว้ใช้สำหรับการรักษาตนเอง (personal use) นอกเหนือจากการบริจาคให้แก่ธนาคารเซลล์ต้นกำเนิดจากเลือดรกสาธารณะ (public cord blood bank) เพื่อใช้เก็บเป็นแหล่งของเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดในการปลูกถ่ายเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือดสำหรับผู้ป่วยโรคทางโลหิตวิทยาเท่านั้น

สรุป....

โดยสรุปจากหลักฐานทางการแพทย์ที่มีอยู่อย่างจำกัดในปัจจุบันการตัดสินใจในการเก็บเซลล์ต้นกำเนิด หรือการเก็บเลือดจากรกไว้ในธนาคารเซลล์ต้นกำเนิดของเอกชน ประชาชนควรศึกษาข้อมูล รวมถึงหลักฐานทางการแพทย์ที่มีอยู่อย่างถี่ถ้วน ตลอดจนเข้าใจถึงค่าใช้จ่าย คุณภาพของการเก็บรักษา ข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่มีหลักฐานรองรับ และความเสี่ยงของการยกเลิกกิจการของธนาคาร โดยสามารถสอบถามปรึกษาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญได้หากมีข้อสงสัย

IMAGE SOURCE : freepik.com

SOURCE : freepik.com